

Sygn. akt I ACa 816/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	<u>SSA Teresa Rak</u> SSA Zbigniew Ducki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. M.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z/s w S.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 7 maja 2012 r. sygn. akt I C 831/10

1. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I przez nadanie mu treści: „zasądza od strony pozwanej (...) S.A. z/s w S. na rzecz powódki M. M. kwotę 119.268,69 zł (sto dziewiętnaście tysięcy dwieście sześćdziesiąt osiem złotych 69/100) z odsetkami ustawowymi od kwoty: 61.000 zł od dnia 19 października 2010 r.; i od kwoty 58.268,69 zł. od dnia 7 maja 2012 r.” oraz w punkcie V w ten sposób, że kwotę 4.716 zł zastępuje kwotą 1.296 zł (jeden tysiąc dwieście dziewięćdziesiąt sześć złotych);**
2. **oddala obie apelacje w pozostałym zakresie;**
3. **znosi pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I ACa 816/12

UZASADNIENIE

Powódka M. M. wystąpiła z powództwem skierowanym przeciwko (...) SA w S. formułując żądanie:

- zasądzenia zadośćuczynienia po śmierci matki H. M. w kwocie 80 000,00zł. Ubezpieczyciel wypłacił już z tego tytułu kwotę 20 000,00zł. Powódka uważała, iż uzasadnione jest łącznie zadośćuczynienie w wysokości 100 000,00zł.

Twierdziła, iż matka była jej jedyną bliską osobą. Powódka ma jeszcze brata, ale z matką na co dzień przebywała, opiekowała się nią. Powódka nie ma własnej rodziny, dzieci, całe życie poświęcała matce. Była z nią bardzo żyta;

- zasądzenia odszkodowania po śmierci matki z powodu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w kwocie 78 720,00zł. Zdaniem powódki matka przyczyniała się do kosztów wspólnego utrzymania domu połową emerytury. Powódka wyliczyła żadaną kwotę jako iloczyn połowy emerytury matki /656,00zł/ przez okres 10 lat, czyli $656 \times 12 \times 10 = 78\ 720,00zł$. Z dołączonych do akt rozliczeń podatkowych PIT za 2006 oraz 2007r. oraz zaświadczeń ZUS o wysokości wypłaconych środków z tytułu emerytury oraz zasiłku pielęgnacyjnego wynika, iż matka powódki H. M. w 2006r. osiągała comiesięczny dochód około 1 275,00zł, a w 2007r. około 1 295,00zł;

- zasądzenia zadośćuczynienia za doznane przez powódkę cierpienia wskutek urazów doznanych w zdarzeniu z dnia 25.10.2008r., w którym zginęła matka, w kwocie 78 000,00zł - wobec wypłacenia już przez ubezpieczyciela z tego tytułu kwoty 22 000,00zł, a zdaniem powódki uzasadnione jest przyznanie jej z tego tytułu łącznej kwoty 100 000,00zł;

wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25.10.2008r.

- zasądzenia odszkodowania z tytułu poniesionych kosztów leczenia w kwocie 588,59zł wraz z odsetkami ustawowym od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

- zasądzenia kwoty 5 149,56zł tytułem zwrotu różnicy w dochodach za okres 25.10.2008r. – 31.08.2009r. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25.10.2008r. do dnia zapłaty;

- zasądzenia kwoty 7 000,00zł tytułem utraconego dochodu w postaci wynagrodzenia za występy w zespole regionalnym;

- ustalenia odpowiedzialności na przyszłość za mogące wystąpić skutki wypadku i zasądzenia kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz należności z faktury (...) w kwocie 144,40zł za kserokopię dokumentacji dołączonej do pozwu.

W piśmie procesowym z dnia 13.12.2010r. powódka dokonała rozszerzenia żądania pozwu o kwotę 102,20zł /koszty leczenia/ oraz 2 034,53zł /różnica w dochodach wrzesień – listopad 2010r., kiedy po operacji przepukliny przebywała na zwolnieniu lekarskim oraz podlegała farmakoterapii - k.464-465/. Podczas rozprawy w dniu 15.09.2011r. powódka cofnęła żądanie zwrotu kosztów leczenia na kwotę 186,01zł.

Strona pozwana (...) SA z/s w S. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 7 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Nowym Sączu w pkt. I zasądził od strony pozwanej (...) SA z/s w S. na rzecz powódki M. M. kwotę 177 268,69zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 7 maja 2012r. do dnia zapłaty, w pkt. II ustalił odpowiedzialność strony pozwanej (...) SA z/s w S. za mogące wystąpić w przyszłości u powódki M. M. skutki wypadku z dnia 25 października 2008r., w pkt. III oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w pkt. IV umorzył postępowanie w zakresie kwoty 186,01zł, zaś w pkt. V wyroku zasądził od strony pozwanej (...) SA z/s w S. na rzecz powódki M. M. kwotę 4 716,00zł tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25.10.2008r. w N. na ul. (...) powyżej skrzyżowania z ul. (...) kierujący samochodem osobowym marki B. (...) nr rej. (...), stanowiącym własność E. G., posiadającym ubezpieczenie Odpowiedzialności Cywilnej /OC/ w pozwanym (...) SA z/s w S., potracił przechodzące przez oznakowane przejście dla pieszych powódkę M. M. oraz jej matkę H. M..

Wyrokiem z dnia 24.04.2009r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu Wydział II Karny do sygn. akt II K 88/09 uznał D. G. za winnego czynu zarzuczonego mu w akcie oskarżenia, tj. tego, że w dniu 25.10.2008r. w N. kierując samochodem

marki B. (...) o nr rej. (...), przemieszczając się ul. (...) w kierunku (...), umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że nie zachował szczególnej ostrożności, nie dostosował prędkości do warunków, w jakich ruch się odbywał, zaniechał należytej obserwacji drogi, nie ustąpił pierwszeństwa znajdującym się na pasach pieszym, w wyniku czego doprowadził do potrącenia przechodzących przez jezdnię ze strony prawej na lewą patrząc w kierunku jazdy samochodu, przez oznakowane przejście dla pieszych H. M. i M. M., w wyniku czego H. M. doznała urazu czaszkowo-mózgowego, którego następstwem była jej śmierć, natomiast M. M. doznała obrażeń ciała w postaci stłuczenia głowy, wstrząśnienia mózgu, złamania kości piszczelowej lewej w 1/3 dalszej z przemieszczeniem, złamania trójpoziomowego kości strzałkowej lewej z przemieszczeniem stłuczenia i rozległego krwiaka prawego podudzia oraz stłuczenia klatki piersiowej po stronie lewej, które to obrażenia spowodowały naruszenie czynności narządów jej ciała na okres powyżej 7 dni, za co został skazany na karę 2 lata pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat.

W wyniku doznanych obrażeń matka powódki H. M. zmarła w dniu 25.10.2008r. podczas operacji w szpitalu. H. M. miała 83 lata.

M. M. została przyjęta na oddział szpitala z rozpoznaniem wstrząśnienia mózgu, złamaniem lewej kości piszczelowej w 1/3 dalszej z przemieszczeniem, złamaniem trójpoziomowym kości strzałkowej lewej z przemieszczeniem, stłuczeniem i rozległym krwiakiem lewego podudzia, stłuczeniem klatki piersiowej po lewej stronie.

Powódka wraz z bratem T. M. są jedynymi dziećmi zmarłej H. M..

Na skutek traumy po śmierci matki, powódka podjęła leczenie w (...) w N. w związku z zaburzeniami adaptacyjnymi o typie reakcji depresyjnej.

Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 20.04.2009r. powódka została uznana za osobę niezdolną do pracy. Decyzją z dnia 24.04.2009r., po zakończeniu pobierania zasiłku chorobowego, ZUS przyznał powódce świadczenie rehabilitacyjne na okres 25.04.2009r. – 22.08.2009r. w wysokości 90% wynagrodzenia /25.04.2009-23.07.2009/, 75% wynagrodzenia /za okres 24.07.2009-22.08.2009/.

Przed wypadkiem powódka była członkiem (...) Zespołu (...).Podczas występów grała na skrzypcach i uczestniczyła w układach choreograficznych. Występowanie w zespole wymaga od powódki pozycji stojącej, żywiołowego ruchu. Obecnie te możliwości u powódki zostały w znacznym stopniu ograniczone z powodu urazu nogi. Przed wypadkiem uczestnicząc w próbach i występach zespołu powódka otrzymywała wynagrodzenie w wysokości 350,00zł miesięcznie.

Przed wypadkiem powódka pracowała jako pielęgniarka anestezjologiczna w Szpitalu (...) w N..

Zmarła H. M. pobierała emeryturę w wysokości około 1 300,00zł. Około połowę powyższej kwoty partycypowała w kosztach utrzymania domu wraz z powódką.

Pozwane Towarzystwo wypłaciło na rzecz powódki kwotę: 1 730,72zł tytułem utraconego dochodu za okres niezdolności do pracy 25.10.2008 – 25.04.2009r., 22 000,00zł zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i cierpienia, 444,25zł, 112,97zł i 188,94zł jako zwrot kosztów leczenia /faktury (...)/, 600,00zł zwrot kosztów opieki.

M. M. powróciła do pracy w dniu 3.10.2009r. W styczniu 2010r. powódka była kontrolowana z powodu dolegliwości bólowych podudzia lewego. W lutym pojawił się obrzęk – rozpoznano przepuklinę mięśnia piszczelowego przedniego i skierowano powódkę na leczenie rehabilitacyjne, które przebyła w maju 2010r. Ze względu na brak poprawy, we wrześniu 2010r. powódka została skierowana do (...) z powodu przepukliny mięśniowej podudzia lewego, stanu po złamaniu, zespoleniu i usunięciu zespolenia kości piszczelowej lewej, plastyki przepukliny – celem kontynuacji leczenia specjalistycznego. W dniu 7.09.2010r. została poddana zabiegowi operacyjnemu /szycie powięzi przedniej podudzia nad mięśniem piszczelowym przednim/. Po zabiegu przebyła 2 serie zabiegów rehabilitacyjnych /październik, listopad 2010r./. Aktualnie powódka uskarża się na przewlekłe dolegliwości bólowe stawu skokowego oraz kolanowego po lewej, podudzia lewego z towarzyszącym obrzękiem po przeciążeniu. Okresami zgłasza nocne

dolegliwości. Występują u niej dolegliwości bólowe głowy oraz zawroty w stanach przemęczenia i napięcia. Zażywa regularnie leki poprawiające przepływ mózgowy i podstawno-kręgowy oraz leki przeciwbólowe. Zgłaszane dolegliwości uniemożliwiają jej uprawianie sportów /narcciarstwo/, jazda na rowerze/ oraz występowanie w zespole muzycznym Sądeczanie.

W wyniku urazu z dnia 25.10.2008r. M. M. doznała długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w wysokości 24%, w tym złamanie podudzia 14%, wstrząśnienie mózgu z objawami celebrastenii 10 %. W wyniku doznanego urazu sprawność powódki została okresowo częściowo ograniczona. W wyniku procesu leczenia uzyskano zrost kostny z prawidłowym ustawieniem odłamów, zabieg operacyjny przepukliny mięśnia piszczelowego przedniego zakończył się jednak nawrotem. Powódka uskarża się na przewlekłe dolegliwości bólowe podudzia lewego oraz bóle głowy. Dolegliwości te są uciążliwe, lecz nie uniemożliwiają codziennego funkcjonowania i podjęcia pracy. Powódka wymaga okresowej rehabilitacji, kontroli ortopedycznej i neurologicznej oraz w (...), okresowego zażywania leków przeciwzakrzepowych oraz poprawiających przepływ podstawno-mózgowy.

Pod koniec 2011r. u powódki pojawiła się nawrotowa przepuklina w miejscu poprzedniego zaopatrzenia operacyjnego przepukliny mięśnia piszczelowego przedniego lewego. W marcu 2012r. powódka została poddana kolejnej operacji przepukliny nogi. Po zabiegu została skierowana na rehabilitację.

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy dokonał na podstawie dołączonej do akt dokumentacji, której wiarygodność i autentyczność nie zostały przez strony podważone, nie wzbudziły również podejrzeń Sądu, opinii biegłego, akt postępowania likwidacyjnego oraz zeznań powódki.

Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że śmierć matki w tragicznych okolicznościach stanowiła dla powódki ogromną traumę. O śmierci matki dowiedziała się podczas pobytu w szpitalu, ponieważ sama odniosła poważne obrażenia wskutek potrącenia. Własny ból i cierpienie M. M. jeszcze potęgowały odczucie żałoby, osamotnienia i niemocy po śmierci matki. H. M. była osobą starszą /83 lata/, lecz wciąż sprawną. Powódka z nią dzieliła każdy dzień, ponieważ nie założyła własnej rodziny. Nagła utrata najbliższej osoby w tak niespodziewanych okolicznościach niewątpliwie pozostawiła emocjonalną bliznę w jej świadomości. W ocenie Sądu uzasadnione było zasądzenie na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia łącznej kwoty 80 000,00zł, a wobec wypłacenia już przez ubezpieczyciela z tego tytułu kwoty 20 000,00zł, Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 60 000,00zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wyroku. Zdaniem Sądu zasądzona kwota 60 000,00zł, łącznie z wypłaconymi już 20 000,00zł, będzie stanowić adekwatną pieniężną rekompensatę dla powódki za stratę emocjonalną po śmierci matki jako najbliższego członka rodziny, zaś w pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo.

W ocenie Sądu I instancji uzasadnione było również żądanie powódki w zakresie zasądzenia kwoty z tytułu pogorszenia jej sytuacji życiowej na skutek śmierci matki. Skoro matka powódki pobierała emeryturę, kobiety prowadziły wspólne gospodarstwo domowe, zapewne matka kwotą około 600,00zł partycypowała co miesiąc w kosztach utrzymania domu oraz powódki i siebie. Powódka ograniczyła żądanie z tego tytułu za okres 10 lat. Przyjmując 600,00zł miesięcznie przez okres 10 lat, zasądzone zostało na rzecz powódki z tego tytułu 72 000,00zł. Jest to kwota zdaniem Sądu właściwa dla zrekompensowania pogorszenia sytuacji majątkowej powódki. Do tej pory matka i powódka rozkładały koszty swojego utrzymania pomiędzy siebie. Obecnie ciężar utrzymania domu spoczął wyłącznie na powódce.

Kierując się powyższym na zasadzie art. 446§3 kc Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 72 000,00zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wyroku.

Na podstawie art.445§1 kc Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 38 000,00zł zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wyroku, a w pozostałym zakresie powództwo jako nieuzasadnione zostało oddalone. Sąd kierował się w tym zakresie stwierdzonym u powódki uszczerbkiem na zdrowiu, doznanymi cierpieniami i krzywdą, dwukrotną operacją przepukliny.

Sąd uznał za uzasadnione zasądzenie na rzecz powódki tytułem utraconych dochodów za występy w zespole regionalnym Sądeczanie żądanej kwoty 7 000,00zł. W aktach sprawy znajdują się dokumenty /k.23-24, 156-157/,

tj. pismo D.. (...) wskazujące na członkostwo powódki w zespole (...) oraz gratyfikacji pieniężnej przez powódkę otrzymywanej co miesiąc. Na skutek doznanych urazów powódka nie była w stanie uczestniczyć w występach, nie uzyskała hipotetycznych wynagrodzeń. Ponieważ taniec regionalny jest żywiołowy, powódka musiałaby stać podczas występów oraz uczestniczyć w układach choreograficznych, a obecnie wskutek przebytych operacji i rehabilitacji została wyłączona z życia zespołu, Sąd uznał sformułowane przez nią żądanie za uzasadnione.

Zdaniem Sądu I instancji z dołączonych do akt dokumentów dotyczących wysokości zarobków powódki przed wypadkiem oraz pobieranego zasiłku chorobowego oraz świadczenia rehabilitacyjnego /k.208-210, 469-470/ wynikało, iż kwoty wypłacone przez ubezpieczyciela pokryły różnicę w wysokości osiągniętych zarobków w pełni, dlatego w tym zakresie powództwo zostało oddalone. Powódka w sposób nieuzasadniony domaga się wypłaty kwot brutto, podczas gdy i tak byłaby obowiązana do opłacenia podatku, kwot brutto nie otrzymałaby, utracony dochód stanowi kwotę netto, dlatego w zakresie żądanym przez powódkę, ponad kwotę wypłaconą przez ubezpieczyciela żądanie powódki w zakresie zwrotu utraconych dochodów zostało oddalone.

Ponadto Sąd uwzględnił żądanie zwrotu leków tylko w zakresie faktur, które nie zostały uznane przez ubezpieczyciela w toku postępowania likwidacyjnego /nr (...), (...), (...), (...), (...)/, a które opiewają według powyższego zestawienia na łączną kwotę 268,69zł.

Reasumując, na zasadzie art.445§1 kc oraz art.444§1 kc Sąd zasądził na rzecz powódki M. M. łącznie kwotę 177 268,69zł, w tym 60 000,00zł zadośćuczynienia po śmierci matki /art.446§4 kc/, 72 000,00zł z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci matki /art.446§3 kc/, 38 000,00zł zadośćuczynienia za własne cierpienia powódki /art.445§1 kc/, 7 000,00zł za utracony dochód w zespole (...) oraz 268,69zł jako koszt leków /art.444§1 kc/. W pozostałym zakresie żądanie jako nieuzasadnione zostało oddalone. Sąd przyznał odsetki od zasądzonych świadczeń od dnia wyroku kierując się tym, iż dopiero w toku postępowania przesądzona została wysokość kwoty, do której odpowiadać powinna strona pozwana.

Sąd uwzględnił powództwo w zakresie ustalenia odpowiedzialności strony pozwanej na przyszłość mając na uwadze, że u powódki doszło od odnowienia przepukliny, została zakwalifikowana po raz kolejny do leczenia operacyjnego. Ponowną operację przepukliny przeszła w marcu 2012r., w związku z czym obecnie kontynuuje rehabilitację, zaś prawdopodobieństwo dalszego leczenia w przyszłości jest wysokie.

Podczas rozprawy w dniu 15.09.2011r. powódka cofnęła żądanie zwrotu kosztów leczenia na kwotę 186,01zł, dlatego przy zastosowaniu art.355§1 kpc w zw. z art.203 kpc postępowanie w tym zakresie zostało umorzone.

Apelację od powyższego wyroku złożyła zarówno powódka, jak i pozwany.

Powódka zaskarżyła wyrok w zakresie punktów I, III i V i w tej części zarzuciła:

- naruszenie art. 446§4 k.c. poprzez wadliwe uznanie przez Sąd, że zasadnym jest przyjęcie łącznego zadośćuczynienia na rzecz powódki za śmierć matki w wysokości łącznej 80.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty w sytuacji, gdy w okolicznościach sprawy zasadne jest przyjęcie łącznego należnego zadośćuczynienia na kwotę 100.000 zł i zasądzenie ponad kwotę 60.000 zł wraz z należnymi odsetkami ustawowymi od kwot powyższych od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,

- naruszenie art. 446§3 k.c. poprzez wadliwe uznanie przez Sąd, że od przyznanej przez Sąd rekompensaty dla powódki za pogorszenie jej sytuacji materialnej na skutek śmierci matki w wysokości 72.000 zł odsetki ustawowe winny być liczone od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, podczas gdy powódce winny być zasądzone od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,

- naruszenie art. 445§1 k.c. poprzez wadliwe uznanie przez Sąd, że należne łączne zadośćuczynienia za szkodę, krzywdę, ból i cierpienie powódki winno zamykać się kwotą 60.000 zł,

- naruszenie art. 444§1 k.c. poprzez wadliwe uznanie przez Sąd, że od zasądzonej wyrokiem na rzecz powódki kwoty 7000 zł tytułem utraconych dochodów za występy w zespole (...), odsetki ustawowe przysługują od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, podczas gdy odsetki ustawowe winny być zasądzone od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,
- naruszenie art. 100 k.p.c. w zakresie rozliczenia kosztów procesu, w sytuacji, gdy Sąd winien zasądzić od strony pozwanej na rzecz powódki koszty procesu w łącznej wysokości 9.822,30 zł,
- naruszenie art.817 k.c. w zw. z art. 822 §1 i 4 k.c. poprzez wadliwe uznanie przez Sąd, że odsetki ustawowe w sprawie winny być zasądzone od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, podczas gdy ubezpieczyciel winien spełnić świadczenie w terminie 30 dni licząc od dnia otrzymania zawiadomienia o wypadku,
- wadliwą ocenę dowodów zebranych w sprawie oraz okoliczności mających wpływ na wynik sprawy, która to wadliwa ocena spowodowała wydanie błędnego rozstrzygnięcia.

W związku z powyższym powódka wniosła o zmianę wydanego wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki ;

- kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć matki z ustawowymi odsetkami od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,
- kwoty 25.366,03 zł tytułem odsetek ustawowych od zadośćuczynienia zasądzonego przez Sąd w wysokości 60.000 zł liczonych od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia wydania wyroku,
- kwoty 30.439,23 zł tytułem odsetek ustawowych od zasądzonej przez Sąd I instancji kwoty 72.000 zł tytułem pogorszenia sytuacji materialnej powódki po śmierci matki liczonych od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,
- kwoty 40.000 zł tytułem nie zasądzonego przez Sąd I instancji zadośćuczynienia za szkodę, krzywdę, ból i cierpienie powódki z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia zapłaty,
- kwoty 16.065,15 zł tytułem odsetek ustawowych od zasądzonej przez Sąd kwoty 38.000 zł tytułem zadośćuczynienia za szkodę, ból i cierpienie powódki, liczonych od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia 7 maja 2012 roku,
- kwoty 2.959,37 zł tytułem odsetek ustawowych od zasądzonej przez Sąd kwoty 7.000 zł tytułem utraconych dochodów od dnia 5 lutego 2009 roku do dnia 7 maja 2012 roku,
- kwoty 5.106,30 zł tytułem nie zasądzonej przez Sąd I instancji części kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
- zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu przed II instancją, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie o uchylenie wydanego wyroku w sprawie oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przed Sądem I instancji. Na uzasadnienie apelacji powódka podała, że śmierć matki była dla niej szczególnie dotkliwa z uwagi na łączącą ich więź, a nadto z tego powodu, że powódka nie mogła być obecna przy matce w chwili jej śmierci. Ponadto powódka wskazała, że Sąd przyznał na jej rzecz zbyt niskie zadośćuczynienie, albowiem powódka na skutek wypadku odniosła obrażenia wielonarządowe, zaś powikłania po wypadku doprowadziły do powstania nowych skutków ubocznych, w wyniku czego powódka musiała przejść pięć zabiegów chirurgicznych i wymagała rehabilitacji. Powódka wskazała również, że w wyniku wypadku została oszpecona fizycznie, a także pozbawiona możliwości uprawiania sportów i występowania w zespole regionalnym.

Pozwany zaskarżył powyższy wyrok w zakresie punktu I, tj. w zakresie zadośćuczynienia z art. 446§4 k.c. co do kwoty przekraczającej 30.000 zł, w zakresie odszkodowania tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci matki w całości co do kwoty 72.000 zł, w zakresie zadośćuczynienia z art. 445§1 k.c. co do kwoty przekraczającej 28.000 zł

oraz w zakresie odszkodowania za utracony dochód w całości, tj. co do kwoty 7.000 zł oraz w zakresie punktu V wyroku, tj., obciążenia strony pozwanej kosztami procesu w wysokości 4.7126 zł. Pozwany zarzucił powyższemu wyrokowi:

- naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego interpretację, a to w szczególności art. 446§1 k.c. poprzez przyjęcie, iż odpowiednim zadośćuczynieniem z tytułu śmierci matki jest kwota 80.000 zł, art.445 §1 k.c. poprzez przyjęcie, iż zadośćuczynieniem odpowiednim dla wyrównania krzywdy powódki jest kwota 60.000 zł, art. 6 k.c. w związku z art. 446 §3 k.c. poprzez przyjęcie, iż powódka wykazała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci matki, art. 6 k.c. w zw. z art. 361 k.c. poprzez zasądzenie na rzecz powódki kwoty 7.000 zł z tytułu utraty dochodów.,

- poczynienie ustaleń sprzecznych z zebraniem materiałem dowodowym poprzez przyjęcie, iż sytuacja życiowa powódki uległa znacznemu pogorszeniu, a także, iż powódka utraciła możliwość uzyskiwania dochodów z występów w zespole folklorystycznym. Mając na uwadze powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego. Na uzasadnienie apelacji pozwany podał, że matka powódki była osobą starszą, a zatem jej śmierć mogła nastąpić także z przyczyn naturalnych, z czym powódka winna się liczyć, zaś sytuacja materialna powódki nie pogorszyła się z powodu śmierci jej matki, albowiem należy mieć na uwadze, że dochody matki powódki były przeznaczone w dużej mierze na jej własne potrzeby. Ponadto pozwany wyraził stanowisko, iż powódka nie wykazała wysokości dochodów utraconych w związku z koniecznością zawieszenia działalności w zespole regionalnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje zasługiwały na uwzględnienie jedynie w części.

Sąd Apelacyjny podzielił wszelkie ustalenia faktyczne poczynione przed Sądem I instancji i przyjął je za własne.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że powódka domagała się przyznania jej zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę jako najbliższy członek rodziny zmarłej H. M. (art. 446§4 k.c.). Podkreślenia wymaga, iż kompensacie w takim przypadku podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny. Niewątpliwie ustalenie wysokości zadośćuczynienia z tego tytułu wymaga zbadania rodzaju więzi łączącej łączącą osobę zmarłą z jej najbliższym członkiem rodziny, charakter występujących pomiędzy nimi relacji, wiek osoby zmarłej oraz wszelkie dodatkowe i szczególne okoliczności mające wpływ na zwiększenie poczucia krzywdy u najbliższego członka rodziny zmarłego. Na gruncie przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, że Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w zakresie relacji łączących powódkę i jej zmarłą matkę wskazując na to, iż dla powódki jako osoby samotnej matka była najbliższą i najważniejszą osobą w życiu, tym bardziej, że obie kobiety wspólnie zamieszkiwały. W ocenie Sądu Apelacyjnego słusznie Sąd I instancji zwrócił również uwagę na to, że śmierć matki powódki miała charakter nagły i nastąpiła już w dniu wypadku, zaś powódka nie mogła być obecna w chwili jej śmierci ani w żaden sposób nie mogła pożegnać się z matką, co zdecydowanie pogłębiło poczucie jej krzywdy. Nie można jednak – zdaniem Sądu Apelacyjnego – tracić z pola widzenia faktu, iż matka powódki była osobą już starszą, albowiem w chwili śmierci miała 83 lata, a zatem należy się zgodzić ze stanowiskiem strony pozwanej wyrażonym w apelacji, iż w przypadku osób w podeszłym wieku prawdopodobieństwo śmierci z przyczyn naturalnych jest wysokie. Zatem niewątpliwie najbliżsi członkowie rodziny w inny sposób odczuwają krzywdę po stracie osoby młodej, która w wyniku wypadku została pozbawiona kilkudziesięciu lat życia, zaś inne poczucie krzywdy towarzyszy utracie osoby starszej. Ponadto słusznie strona pozwana podniosła również, że powódka – pomimo niewątpliwie silnej więzi łączącej ją z matką – prowadziła własne aktywne życie, a to w szczególności pracowała zawodowo, uprawiała różne sporty, spotykała się z przyjaciółmi i należała do zespołu regionalnego. Zatem – w ocenie Sądu Apelacyjnego – nie można stwierdzić, że życie powódki skupione było wyłącznie na matce, a w związku z tym z całą pewnością powódce było łatwiej przystosować się do nowej rzeczywistości po śmierci matki.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznał, że kwota łączna kwota 50.000 zł (wraz z kwotą już wypłaconą) z tytułu zadośćuczynienia będzie stanowiła odpowiednią rekompensatę dla powódki za krzywdę doznaną w wyniku śmierci matki.

Ponadto zgodnie z treścią art. 446§3 k.c. sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. W wyroku z dnia 30 czerwca 2004 r. (IV CK 445/03, Mon. Praw. 2006, nr 6, s. 315) Sąd Najwyższy uznał, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego (niewyczerpujące hipotezy art. 446 § 2 k.c.), jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Na gruncie przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, że – jak wynika z prawidłowych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd I instancji- ostatni dochód roczny matki powódki kształtował się na poziomie 12.721,44 zł, zaś sama powódka uzyskiwała wówczas dochód na poziomie 1800-1900 zł miesięcznie z tytułu wynagrodzenia za pracę i ok. 350 zł miesięcznie z tytułu udziału w występach zespołu regionalnego (...), a obie kobiety prowadziły wspólne gospodarstwo domowe. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skoro treść przepisu art. 446§3 k.c. wskazuje, że pogorszenie się sytuacji życiowej najbliższego członka osoby zmarłej ma być „znaczne”, to dla przyznania odszkodowania z tego tytułu nie wystarczy jakiegokolwiek pogorszenie się tej sytuacji, ale musi ono cechować się szczególnym nasileniem. Mając na uwadze stan faktyczny niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że matka powódka uzyskiwała niskie dochody, w tym niższe od dochodów samej powódki, zatem niewątpliwie większą część tych dochodów przeznaczała wyłącznie na własne utrzymanie. Nie można jednakowoż odmówić racji powódce w twierdzeniu, że prowadzenie gospodarstwa domowego wspólnie z inną osobą jest materialnie korzystniejsze niż prowadzenie gospodarstwa domowego przez jedną osobę. Należy bowiem podkreślić, że zużycie niektórych mediów jest praktycznie niezależne od liczby korzystających z nich osób, a opłaty z tym związane w przypadku dwuosobowego gospodarstwa domowego rozkładają się przeciw na dwie osoby. W ocenie Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę wysokość dochodów matki powódki, aktualnie powódka musi wydać miesięcznie około 200,00 zł więcej w porównaniu z jej poprzednią sytuacją życiową, co przy uzyskiwanych przez nią stosunkowo niskich dochodach powoduje znaczne pogorszenie się jej sytuacji życiowej. Skoro zatem powódka ograniczyła żądanie w tym zakresie do z tego tytułu za okres 10 lat, to przyjmując 200,00zł miesięcznie przez okres 10 lat, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że zasądził na rzecz powódki z tego tytułu 24 000,00zł, uznając, iż jest to kwota właściwa dla zrekompensowania pogorszenia się sytuacji majątkowej powódki.

W odniesieniu do kwoty 7.000 zł zasądzonej wyrokiem Sądu I instancji tytułem utraconych dochodów za występy w zespole regionalnym, należało stwierdzić, że zarówno z zaświadczenia Miejskiego Ośrodka (...) w N., jak i zeznań samej powódki wynikało, iż powódka otrzymywała z tego tytułu wynagrodzenie w średniej wysokości wynoszącej 350 zł. Nie można zgodzić się zatem z zarzutem strony pozwanej, jakoby Sąd I instancji poczynił w tym zakresie ustalenia faktyczne sprzeczne ze zgromadzonym materiałem dowodowym. Zatem skoro powódka żądała wypłaty tego wynagrodzenia za okres jednego roku, zaś poczynione ustalenia faktyczne prowadziły do wniosku, że na skutek doznanych obrażeń ciała nie mogła brać udziału w występach i została w związku z tym pozbawiona możliwości otrzymywania wynagrodzenia, zasądzenie na jej rzecz powyższej kwoty było jak najbardziej uzasadnione. Podstawę zasądzenia tej kwoty stanowi art. 361 §2 k.c., który stanowi, że naprawienie szkody obejmuje nie tylko straty, które poszkodowany poniósł, ale także korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

W odniesieniu do zadośćuczynienia zasądzonego na rzecz powódki z tytułu krzywdy związanej z obrażeniami ciała doznany w wyniku wypadku (art. 445 §1 k.c.), Sąd Apelacyjny podzielił w części stanowisko powódki i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż zasądził z tego tytułu kwotę w wysokości 58.000 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego zadośćuczynienie w tej kwocie odpowiednio zrekompensuje ból i cierpienie powódki związane ze skutkami wypadku. Sąd przy określaniu wysokości zadośćuczynienia ma obowiązek w każdym przypadku dokonywać oceny konkretnego stanu faktycznego i brać pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej krzywdy. Okoliczności te to przede wszystkim rozmiar doznanych cierpień fizycznych a więc ból, długotrwałość leczenia i inne dolegliwości a także cierpienia psychiczne, czyli negatywne uczucia przeżywane w związku z doznany mi cierpieniami fizycznymi. Nie bez znaczenia przy dokonywaniu tej oceny jest także wiek poszkodowanego i skutki uszkodzenia ciała w zakresie

ogólnej zdolności do normalnego funkcjonowania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 kwietnia 2012 roku, sygn. I ACA 256/12). Na gruncie przedmiotowej sprawy należało uznać, że powódka doznała poważnych obrażeń ciała, które doprowadziły do powstania już w toku procesu nawrotu przepukliny odcinka pierszelowego przedniego. Biegły z zakresu ortopedii i traumatologii narządu ruchu jednoznacznie wskazał, że aktywność fizyczna powódki została ograniczona co – w ocenie Sądu Apelacyjnego – powoduje, iż powódka musi ograniczyć swoją aktywność sportową i zawodową. Podkreślenia wymaga, że powódka pracuje jako pielęgniarka anestezyjologiczna, co wymaga od niej fizycznej dyspozycji i często długiego stania, tymczasem dolegliwości powstałe w wyniku wypadku znacznie ograniczają jej możliwości i powodują u powódki silne bóle nóg. Ponadto powódka – z uwagi na odczuwany ból i dyskomfort – zrezygnowała z jazdy na nartach, wycieczek górskich i występów w zespole regionalnym, a także ma kłopoty z jazdą samochodem. Znaczące – w ocenie Sądu Apelacyjnego – jest przede wszystkim to, że powódka cierpi na nawracającą przepuklinę mięśniową i pomimo trzech przebytych przez nią operacji, po raz kolejny nastąpiło odnowienie tej dolegliwości, co związane jest z koniecznością poddania się kolejnej operacji. Sąd wziął również pod uwagę, że w wyniku wypadku powódce pozostały duże i szpecące blizny na podudziu, co niewątpliwie rodzi u niej dodatkowy dyskomfort. Podkreślenia wymaga, że powódka została również zmuszona do długotrwałej kuracji farmakologicznej i zabiegów rehabilitacyjnych. Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznał, że kwota 38.000 zł przyznana na rzecz powódki z tytułu zadośćuczynienia za doznaną przez nią krzywdę jest zdecydowanie za niska i nieadekwatna do rozmiaru krzywdy i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził z tego tytułu na rzecz powódki kwotę 58.000 zł. Za odpowiednią kwotę zadośćuczynienia uznał Sąd kwotę 80.000 złotych, z czego wypłacono powódce już 22.000 zł.

Z uwagi na powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I, w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej (...) S.A. z siedzibą w S. na rzecz powódki M. M. kwotę 119.268,69 zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 61.000 zł od dnia 19 października 2010 roku i od kwoty 58.268,69 zł od dnia 7 maja 2012 roku oraz w punkcie V w ten sposób, że kwotę 4.716 zł zastąpił kwotą 1.296 zł.

W odniesieniu do orzeczenia w zakresie odsetek, nie można podzielić argumentacji przyjętej przez Sąd I instancji, że skoro świadczenia z art. 445 §1 k.c. i art.446§2 i 3 k.c. należne uprawnionej mają charakter uznaniowy to należne jej odsetki winny być zasądzone dopiero za okres od dnia orzekania przez Sąd I instancji. Nie jest to jednakowoż wykluczone, gdy sytuacja osoby poszkodowanej zmienia się w toku procesu, a w szczególności, kiedy pewne skutki zdarzenia będącego podstawą żądania zadośćuczynienia ujawniają się bezpośrednio przed wyrokowaniem. Trudno bowiem przyjąć, że odsetki od zadośćuczynienia przysługującego osobie poszkodowanej za szkody powstałe również w toku procesu, mogłyby być inaczej liczone jak od daty wyrokowania, która niejako zamyka etap powstawania i ujawniania się wszelkich skutków zdarzenia. Na gruncie przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że skoro u powódki już w trakcie trwania procesu ujawniły się nowe skutki wypadku, a to doszło do odnowienia przepukliny mięśniowej, to odsetki od kwoty 58.268,69 zł (obejmującej zadośćuczynienie z tytułu doznanej w wyniku wypadku krzywdy, a także niekwestionowaną przez żadną ze stron kwotę 268,69 zł z tytułu zakupu leków), winny zostać zasądzone od dnia 7 maja 2012 roku, tj. od dnia wyrokowania przed Sądem I instancji do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie, a to w odniesieniu do odsetek ustawowych liczonych od kwoty 61.000 zł (obejmującej zadośćuczynienie dla najbliższego członka rodziny osoby zmarłej z tytułu doznanej krzywdy oraz odszkodowanie ze związane ze śmiercią tej osoby znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej, a także utracone dochody) należało uznać, że odsetki winy zostać zasądzone od dnia doręczenia pozwu, tj. od dnia 19 października 2010 roku do dnia zapłaty. Powódka co prawda w postępowaniu likwidacyjnym domagała się wypłaty tego zadośćuczynienia i odszkodowania, jednakże wnioski jej obarczone były brakami, o których usunięcie była wzywana, a nadto akta postępowania likwidacyjnego nie dają podstaw do ustalenia konkretnych dat.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił obie apelacje w pozostałym zakresie.

W wyniku postępowania apelacyjnego powódka wygrała sprawę w części wynoszącej około 50%. Zatem w wyniku zastosowania zasady stosunkowego rozdzielenia kosztów (art. 100 k.p.c.) Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.296 zł tytułem zwrotu kosztów procesu mając na uwadze, że powódka uiściła opłatę od pozwu w kwocie 2000 zł, poniosła koszty sporządzenia opinii biegłego w

kwocie 447,90 zł oraz koszty sporządzenia kserokopii akt szkodowych w kwocie 144,00 zł, zaś każda ze stron poniosła we własnym zakresie koszty zastępstwa procesowego po 7.200,00 zł.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 391 §1 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c., mając na uwadze wynik sprawy, zniósł pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.